

**Inventariserend veldonderzoek –
verkennende en karterende fase**

Parallelweg 7, Wapenveld gemeente Heerde (GD).

juni 2018

Versie 1.1 (concept)

In opdracht van:
Omgevingsrecht Zuidema
Stapelerveldweg 4
7957 NE De Wijk

Colofon

Laagland Archeologie Rapport 174

Inventariserend veldonderzoek – verkennende en karterende fase
Parallelweg te Wapenveld, gemeente Heerde (GD)

Auteur: E.W. Brouwer

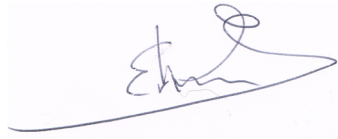
In opdracht van: Omgevingsrecht Zuidema

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: Versie 1.1 (concept)

Controle: J.Wijnen

Autorisatie: E.W. Brouwer

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie V.O.F
Virulyweg 21F
7602 RG Almelo

E-mail: info@laaglandarcheologie.nl
KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie V.O.F, Almelo, juni 2018

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie V.O.F. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in juni 2018 een Inventariserend veldonderzoek – verkennende en karterende fase uitgevoerd aan de Parallelweg te Wapenveld. Het onderzoek vond plaats in verband met de ruimtelijke procedure vanwege het voornemen de bestaande bebouwing te slopen ten gunste van nieuwbouw. Het onderzoek heeft tot doel eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen op te sporen. Daartoe zijn specifieke onderzoeksvragen geformuleerd (zie paragraaf 1.4).

Tijdens het booronderzoek zijn geen archeologische indicatoren of archeologische lagen aangetroffen. Daarom wordt geadviseerd geen archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren. De implementatie van dit advies is in handen van de bevoegde overheid, de gemeente Heerde.

De gemeente wordt hierin vertegenwoordigd door haar deskundige, de heer M. Wispelwey.

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding onderzoek	7
1.2 Afbakening plangebied	7
1.3 Administratieve gegevens	8
1.4 Beschrijving onderzoeksopdracht	9
2 Archeologische verwachting	11
3 Veldonderzoek	12
3.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	12
3.2 Vraagstelling	12
3.3 resultaten: lithologie, lithogenese en bodemontwikkeling	13
3.4 Resultaten: archeologie	14
4 Conclusie en verwachting	15
5 Selectieadvies	17
literatuur	18
BIJLAGE 1 AMZ-cyclus	19
BIJLAGE 2 Archeologische perioden	20
BIJLAGE 3 Boorpuntenkaart veldonderzoek	21
BIJLAGE 4 Boorstaten veldonderzoek	22

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

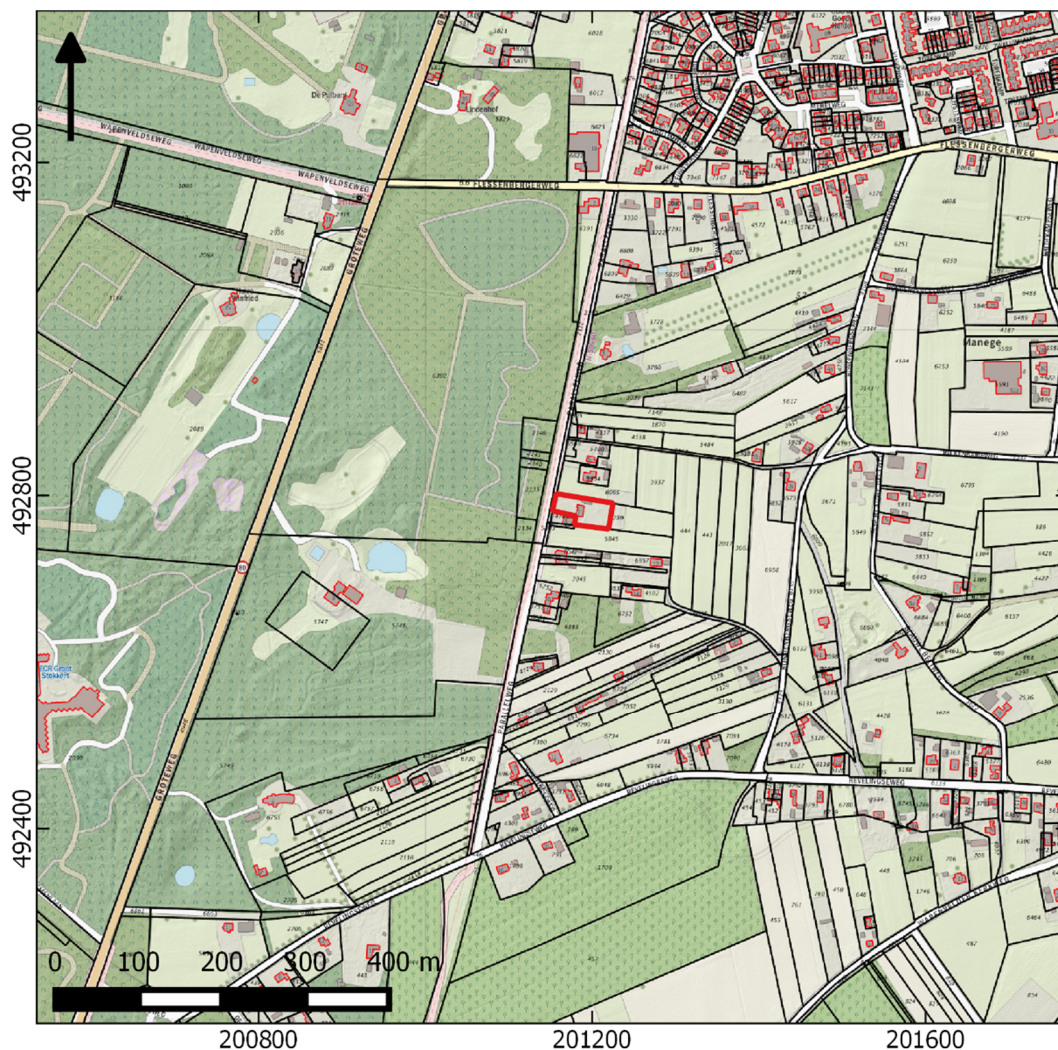
De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande sloop van de huidige woning met bijgebouwen aan de Parallelweg 7 te Wapenveld, gemeente Heerde (GD), gevolgd door nieuwbouw van een vrijstaande woning op deze locatie. Hiervoor dient een bestemmingsplan opgesteld te worden. De gemeente Heerde heeft een eigen archeologiebeleid. Het plangebied ligt in een zone met een dubbelstemming 'archeologisch waardevol gebied'. In de voorschriften is aangegeven dat in deze zone niet gebouwd mag worden, tenzij de ingreep kleiner is dan 100 m² en niet dieper reikt dan 40 cm -mv. De geplande ingreep overschrijdt deze vrijstellingsgrenzen.

De regio-archeoloog adviseert archeologisch onderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek. Een bureauonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht.¹

1.2 AFBAKENING PLANGEBIED

Het plangebied betreft de Parallelweg in Wapenveld, gemeente Heerde (GD), zie onderstaande afbeelding.

¹ mail van de drs. M. Wispelwey, 23 mei 2018

Afbeelding 1. Ligging van het plangebied (rood omkaderd).

Het plangebied heeft een omvang van 1940 m². De specifieke nieuwbouwlocatie is opgenomen in bijlage 3.

1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Provincie	Gelderland
Gemeente	Heerde
Plaats	Wapenveld
Toponiem	Parallelweg
Laagland Archeologie projectnummer	WAPA1801
Datum conceptrapportage	5 juni 2018
Datum definitief rapport	
XY-coördinaten	201157/492802

	201225/492791
	201180/492765
	201220/492760
Oppervlakte/lengte plangebied	1940 m ²
Kaartblad	27B
Datering	neolithicum - late middeleeuwen
Complextype	Nederzetting
Onderzoeksmeldingsnr	4609398100
AMK-terrein	n.v.t.
Vondstmeldingsnr.	n.v.t.
Type onderzoek	Inventariserend veldonderzoek - karterende fase
Opdrachtgever	Omgevingsrecht Zuidema
	contactpersoon: R. Zuidema
Bevoegde overheid	gemeente Heerde
Adviseur namens bevoegde overheid	de heer M. Wispelwey
Beheer documentatie	Bibliotheek RCE archief Laagland Archeologie vof
Uitvoerder	Laagland Archeologie V.O.F. Virulyweg 21F 7602 RG Almelo 06 51 95 35 53
Projectleider	E.W. Brouwer erwin.brouwer@laaglandarcheologie.nl

Tabel 1. Objectgegevens.

1.4 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

Het inventariserend veldonderzoek – karterende fase heeft tot doel eventueel aanwezige vindplaatsen op te sporen. Voor realisering van de doelstelling wordt de volgende vraagstelling gehanteerd: wat is de aard (ontstaanswijze, textuur, kleur), diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied?

- wat is de aard (kleur, textuur, samenstelling), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke en eventuele antropogene bodemhorizonten ter plaatse van het plangebied?
- wat is de aard, dikte en omvang van eventueel ter plaatse van het onderzoeksgebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?
- tot welke diepte is sprake van een 'recente' bodemverstoring?
- zijn de verwachte vondst- en/of spoorcomplexen (archeologische indicatoren) binnen het plangebied aanwezig?
- uitgaande van waarnemingen gedaan tijdens het veldwerk, in hoeverre komen de uitkomsten overeen met de resultaten van het bureauonderzoek?
- uitgaande van waarnemingen gedaan tijdens het veldwerk, hoe adequaat is de gekozen onderzoeksstrategie?

Indien archeologische resten (indicatoren) aanwezig zijn:

- *wat is de (mogelijke) omvang, aard, datering en fysieke kwaliteit van de archeologische vondst- en/of spoorcomplexen?*
- *wat is de diepteligging van de top van het niveau met archeologische vondst- en/of spoorcomplexen ('vondstlaag') ten opzichte van het maaiveld en NAP?*
- *wat is de dikte van deze vondstlaag/vondstlagen?*
- *welke consequenties zal voortgaande planuitvoering op de archeologische resten kunnen hebben?*

Het doel van de opdrachtgever met betrekking tot dit onderzoek is de gemeentelijke paraaf met betrekking tot het onderdeel Archeologie te verkrijgen, benodigd voor het aanpassen van het bestemmingsplan. Er zijn daarbij geen specifieke randvoorwaarden van toepassing.

HOOFDSTUK 2 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Bodemkundig ligt het plangebied in een overgangsgebied van een haarpodzolgrond (Hd21) naar een duinvaaggrond (Zd21).² Geomorfologisch ligt het in een daluitspoelingswaaier. Binnen een straal van circa 500 m zijn geen archeologische vindplaatsen (waarnemingen) of archeologische monumenten (AMK-terreinen) geregistreerd in ArchisIII. Sinds ongeveer 1830 is het terrein in gebruik als landbouwgrond; de huidige bebouwing stamt uit 1916.³ Op de archeologische beleidskaart van Heerde ligt het plangebied in een zone met een hoge verwachting. Specifiek worden resten uit de steentijd verwacht. Deze resten zullen overwegend uit fragmentjes bewerkt vuursteen en/of houtskool bestaan. Deze resten bevinden zich in de top van de oorspronkelijke pleistocene ondergrond, eventueel onder een laag stuifzand. Vermoedelijk ligt direct op het pleistocene zand een bouwvoor; in dat geval zijn archeologische resten waarschijnlijk ook in deze bouwvoor te vinden.

² bron: pdok.nl

³ bron: comm. Wispelwey, 2018

HOOFDSTUK 3 VELDONDERZOEK

3.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het verkennend veldonderzoek heeft tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de fysische situatie in het plangebied. Het dient de in het plangebied aanwezige bodems, de mate van verstering en de aanwezigheid van potentiële archeologische niveaus in kaart te brengen. Het karterend veldonderzoek is specifiek gericht op het opsporen van vindplaatsen.

Het veldonderzoek bestond uit het zetten van vijf verkennende en karterende boringen. Drie boringen zijn specifiek op de nieuwbouwlocatie gezet. De resterende twee boringen zijn elders in het plangebied gezet.

De boringen zijn ingemeten met GPS met een nauwkeurigheid van 2 m en uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. Relevante lagen van de boorkernen zijn gezeefd over een maaswijdte van 3 mm. De boorkernen zijn visueel geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren. Het bodemprofiel is beschreven volgens de norm NEN 5104 en ASB. De NAP-maaiveldhoogtes van de boringen zijn bepaald aan de hand van het AHN (Z-waarde heeft een nauwkeurigheid van 5 cm of minder). De profielbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 4. De boorpuntenkaart met de posities van de boringen is opgenomen in bijlage 3.

3.2 VRAAGSTELLING

Onderstaande onderzoeksvragen zijn leidend voor het veldonderzoek:

deel verkennend

- *wat is de aard (ontstaanswijze, textuur, kleur), diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied?*
- *wat is de aard (kleur, textuur, samenstelling), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke en eventuele antropogene bodemhorizonten ter plaatse van het plangebied?*
- *wat is de aard, dikte en omvang van eventueel ter plaatse van het onderzoeksgebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?*
- *tot welke diepte is sprake van een 'recente' bodemverstering?*

deel karterend

- *zijn de verwachte vondst- en/of spoorcomplexen (archeologische indicatoren) binnen het plangebied aanwezig?*
- *uitgaande van waarnemingen gedaan tijdens het veldwerk, hoe adequaat is de gekozen onderzoeksstrategie?*

Indien archeologische resten (indicatoren) aanwezig zijn:

- *wat is de (mogelijke) omvang, aard, datering en fysieke kwaliteit van de archeologische vondst- en/of spoorcomplexen?*
- *wat is de diepteligging van de top van het niveau met archeologische vondst- en/of spoorcomplexen ('vondstlaag') ten opzichte van het maaiveld en NAP?*
- *wat is de dikte van deze vondstlaag/vondstlagen?*
- *welke consequenties zal voortgaande planuitvoering op de archeologische resten kunnen hebben?*

3.3 RESULTATEN: LITHOLOGIE, LITHOGENESE EN BODEMONTWIKKELING

Het typerende bodemprofiel bestaat uit een verstoord pakket tot circa 70 cm -mv. gevolgd door een verstoord laagje van circa 5 tot 10 cm dik waarin resten van een B- en een BC-horizont herkend konden worden. De diepteligging van de C-horizont varieert van 80 cm -mv (boring 5) tot 110 cm -mv (boring 3).

Het verstoorde pakket bestaat uit zeer fijn, zwak siltig zand. Het pakket is grijs gekleurd, iets doorworteld en zwak grindhoudend. De begrenzing met de onderliggende laag is altijd scherp. In boringen 1 en 2 zijn in het verstoorde pakket recent aardewerk, glas en baksteenrestjes aangetroffen.

In boringen 3 en 4 is onder het verstoorde pakket een 30-40 cm dikke laag van zeer fijn, matig siltig, zwak humeus en zwak grindig zand aangetroffen. Ook deze laag is grijs van kleur en scherp begrensd met de onderliggende laag. In de boringen kenmerken deze zich als 'schone' lagen. Deze laag wordt geïnterpreteerd als oude bouwvoor.

In boring 2 is op een diepte van 80 – 85 cm -mv een restant van een intacte B-horizont aangetroffen. Deze bestaat uit zeer fijn, matig siltig en zwak grindig, licht humeus bruin zand, dat onscherp begrensd is met de onderliggende laag. In boringen 3 (100 – 110 cm -mv), 4 (80-85 cm -mv) en 5 (70 – 80 cm -mv) is een verstoorde B-/BC-horizont waargenomen. Deze bestaat uit zeer fijn matig siltig zand. De laag is bruingeel van kleur, wat rommelig van structuur en zwak grindhoudend.

De C-horizont bestaat uit matig fijn, zwak – matig siltig zand. Dit zand is geel van kleur, zwak roesthoudend en zwak grindig. Naar onder toe wordt deze laag geleidelijk lichter van kleur. De aanwezigheid van grind duidt erop dat de natuurlijke afzettingen zijn gevormd als hellingafzetting of als puinwaaierafzetting.

3.4 RESULTATEN: ARCHEOLOGIE

Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Tevens is geen (dun) plaggendek of stuifzand waargenomen. In één boring is het restant van een B-horizont gezien. In de resterende boringen is meestal sprake van een verstoorde B-/BC-horizont.

CONCLUSIE EN VERWACHTING

De vraagstelling zoals weergegeven in paragraaf 3.2 kan nu als volgt beantwoord worden.

- wat is de aard (ontstaanswijze, textuur, kleur), diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied?

De natuurlijke afzetting bestaat uit een hellingafzetting met dekzand. Deze afzetting is gedurende de laatste ijstijd (Weichselien) ontstaan doordat langs de hellingen regen- en smeltwater stroomde. Hierbij werd zand en grind meegevoerd. In de latere fasen van het Weichselien raakte het gebied bedekt met dekzand. De top van de natuurlijke afzetting ligt op ongeveer 80 – 110 cm -mv. De natuurlijke afzetting bestaat uit zwak – matig siltig, matig - zeer fijn geel, zwak grindig zand.

- wat is de aard (kleur, textuur, samenstelling), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke en eventuele antropogene bodemhorizonten ter plaatse van het plangebied?

In boring 2 is een restant van een B-horizont gezien tussen 80 – 85 cm -mv. De laag is gevormd in het hierboven beschreven moedermateriaal door inspoeling vanuit bovenliggende lagen. De horizont is bruin van kleur. In drie andere boringen zijn verstoorte B-/BC-horizonten aangetroffen.

- wat is de aard, dikte en omvang van eventueel ter plaatse van het onderzoeksgebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?

Er zijn geen specifieke afdekkende lagen aangetroffen.

-- tot welke diepte is sprake van een 'recente' bodemverstoring?

Het bodemprofiel is tot maximaal 90 cm -mv recent verstoord. In het plangebied is ook sprake van subrecente verstoring (oude bouwvoor). In boring 3 bereikt deze het diepste punt (110 cm -mv).

- zijn de verwachte vondst- en/of spoorcomplexen (archeologische indicatoren) binnen het plangebied aanwezig?

Nee, tijdens het booronderzoek zijn alle lagen onder het (recent) verstoorte pakket en de onderzijde van het verstoorte pakket gezeefd op een zeef van 3 mm. Daarbij zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

-uitgaande van waarnemingen gedaan tijdens het veldwerk, hoe adequaat is de gekozen onderzoeksstrategie?

Met vijf karterende boringen in een plangebied van 1940 m² is een boordichtheid van bijna 26 boringen per ha behaald. De gehanteerde boordichtheid overschrijdt daarmee standaardmethode E1, die geschikt is om nederzettingen met een matig-hoge vondstdichtheid (aardewerk en vuursteen) op te sporen met een omvang van 500 m² of meer.

- wat is de (mogelijke) omvang, aard, datering en fysieke kwaliteit van de archeologische vondst- en/of spoorcomplexen?

niet van toepassing.

- wat is de diepteligging van de top van het niveau met archeologische vondst- en/of spoorcomplexen ('vondstlaag') ten opzichte van het maaiveld en NAP?

niet van toepassing.

- wat is de dikte van deze vondstlaag/vondstlagen?

niet van toepassing.

- welke consequenties zal voortgaande planuitvoering op de archeologische resten kunnen hebben?

Aangezien er geen archeologische vindplaats is aangetroffen, wordt aangenomen dat deze in het plangebied niet aanwezig is. De planuitvoering kan daarmee voor wat betreft het aspect Archeologie zonder bezwaren worden doorgevoerd.

HOOFDSTUK 5 SELECTIEADVIES

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek is de kans klein dat het plangebied archeologische sporen bevat. Om deze reden adviseren we geen vervolgonderzoek uit te voeren en het plangebied vrij te geven. De implementatie van dit advies is in handen van de gemeente Heerde, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, de heer M. Wispelwey

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij de gemeente of haar regio-archeoloog.

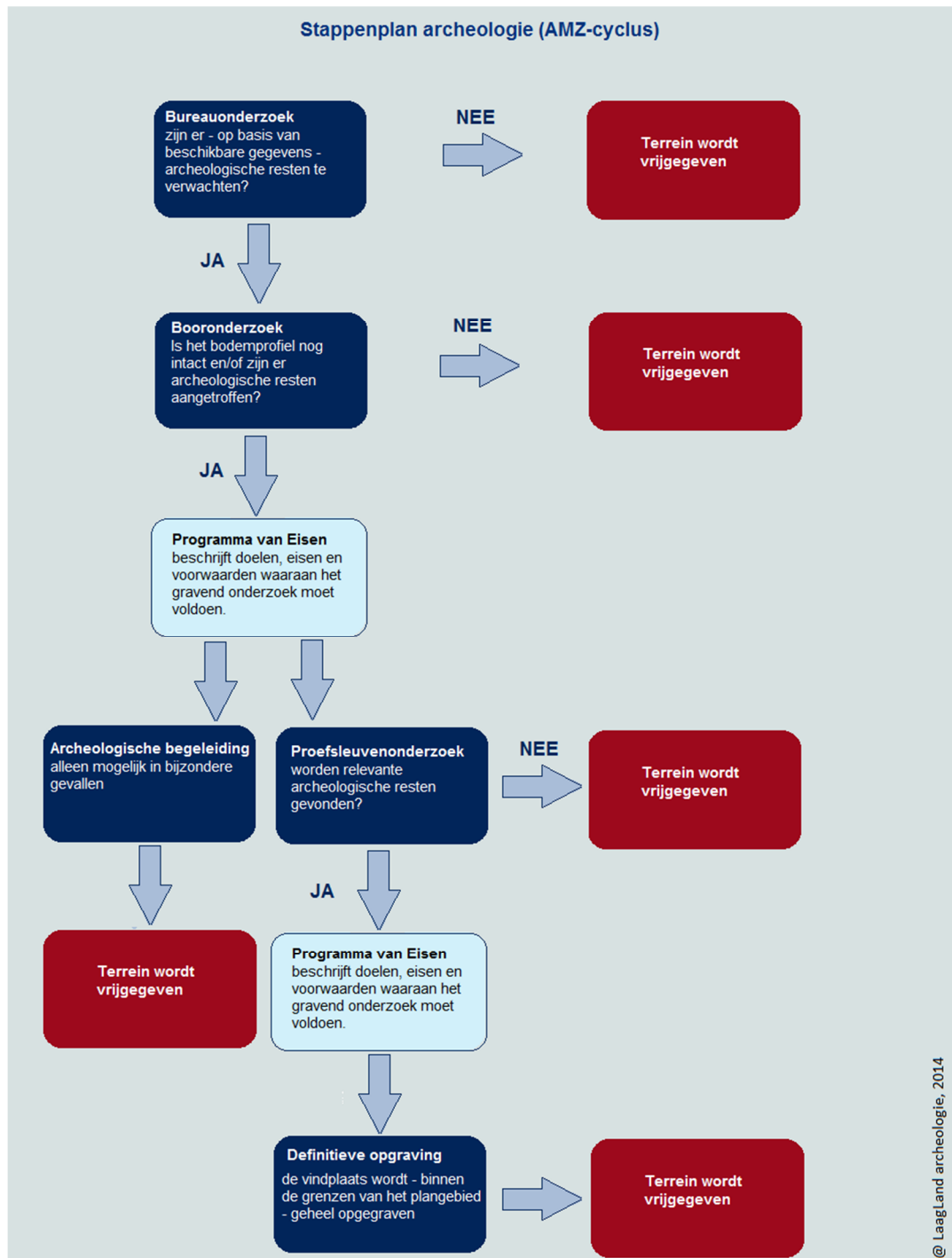
literatuur

- *Bosch, J.H.A., 2008. Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A.*
- *Mulder, E.F.J. de., 2003. De ondergrond van Nederland. Groningen.*
- *Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.*
- *Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen en M. Verbruggen, 2006. Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek v2. SIKB*

Archeologische databases/internetbronnen

- *ArchisIII*
- *www.pdok.nl*

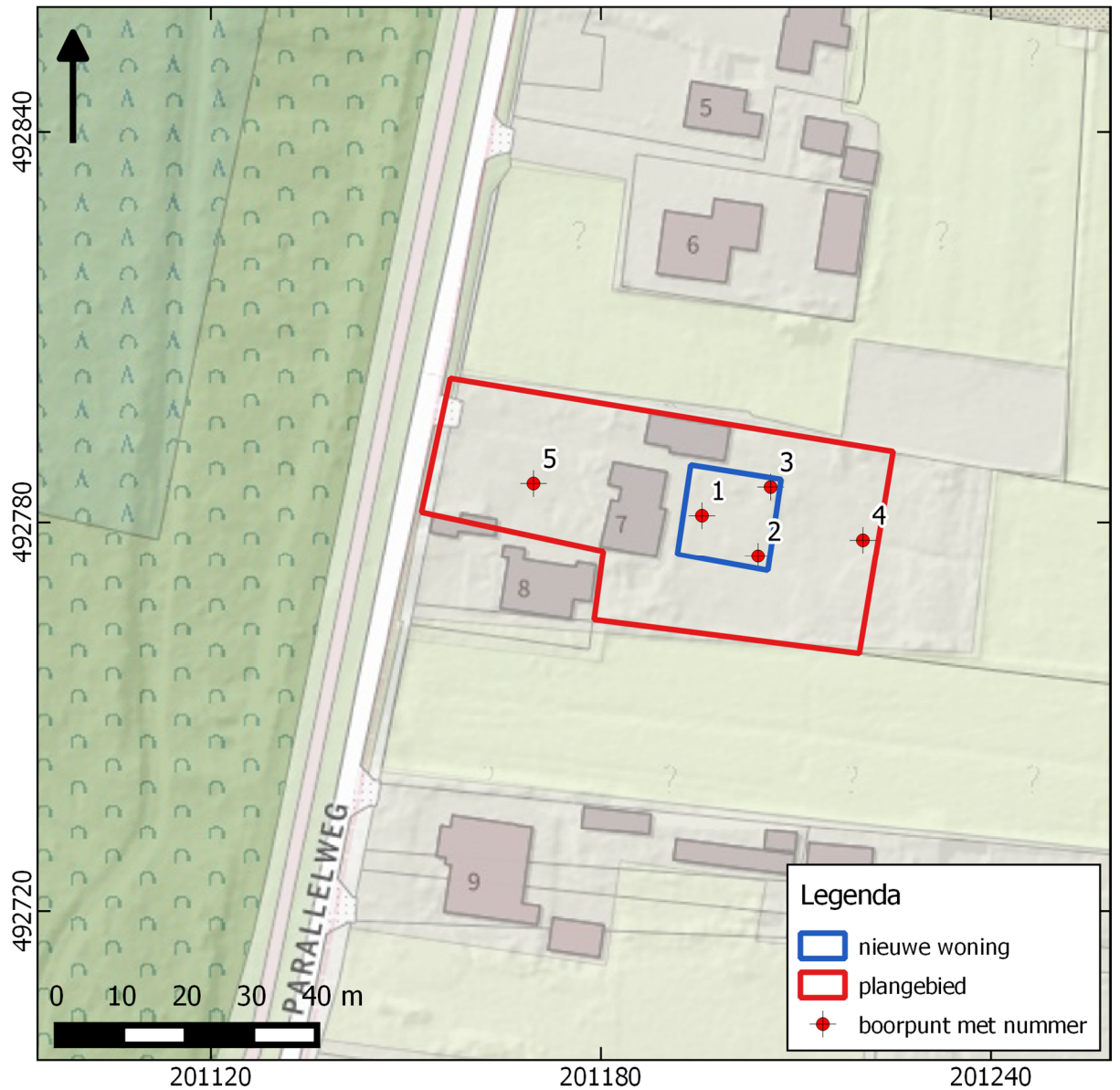
BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Archeologische perioden		Datering	
Nieuwe tijd	C	1795	
	B	1650	
	A	1500	
Middeleeuwen	Laat	1250	
	Vol	1050	
	vroeg	Ottoons	900
		Karolingisch	725
		Merovingisch	450
Romeinse tijd	Laat	270	
	Midden	70 na Chr.	
	Vroeg	15 voor Chr.	
Prehistorie	Ijzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum	Jong	35.000
		Midden	250.000
		Oud	
	© Monolithic archeologie 2013		

BIJLAGE 3 BOORPUNTENKAART VELDONDERZOEK

Inventariserend veldonderzoek – verkennende en karterende fase Parallelweg te Wapenveld,
gemeente Heerde (GD)

BIJLAGE 4 BOORSTATEN

VELDONDERZOEK

Boring 1 RD-coördinaten: 201196/492781 - Edelmanboor Ø 15 cm

Boring 2 RD-coördinaten: 201204/492775 - Edelmanboor Ø 15 cm

Boring 3 RD-coördinaten: 201206/492785 - Edelmanboor Ø 15 cm

Boring 4 RD-coördinaten: 201220/492777 - Edelmanboor Ø 15 cm

Boring 5 RD-coördinaten: 201170/492785 - Edelmanboor Ø 15 cm

Legenda (conform NEN 5104, boorbeschrijvingsnorm van NITG-TNO en ASB)

Zand

- Zand, zwak siltig
- Zand, matig siltig
- Zand, sterk siltig
- Zand, uiterst siltig
- Zand, kleilig

Klei

- Klei, zwak siltig
- Klei, matig siltig
- Klei, sterk siltig
- Klei, uiterst siltig
- Klei, zwak zandig
- Klei, matig zandig
- Klei, sterk zandig

Leem

- Leem, zwak zandig
- Leem, sterk zandig

Veen

- Veen, mineraalarm
- Veen, zwak kleilig
- Veen, sterk kleilig
- Veen, zwak zandig
- Veen, sterk zandig

Grind

- Grind, zwak zandig
- Grind, matig zandig
- Grind, sterk zandig
- Grind, uiterst zandig
- Grind, siltig

Overige toevoegingen

- zwak humeus
- matig humeus
- sterk humeus
- zwak grindig
- matig grindig
- sterk grindig
- verstoorde laag

Diversen

- Verharding
- Water

Zandmediaan

uiterst fijn	< 105 µm
zeer fijn	105 - < 150 µm
matig fijn	150 - < 210 µm
matig grof	210 - < 300 µm
zeer grof	300 - < 420 µm
uiterst grof	420 - < 2000 µm

Zandsortering

goed gesorteerd	D ₆₀ /D ₁₀ < 1,8
matig gesorteerd	D ₆₀ /D ₁₀ 1,8 < 3
slecht gesorteerd	D ₆₀ /D ₁₀ > 3

Kalkgehalte

kalkloos	geen opbruising minder dan 0,5% CaCO ₃
kalkarm	hoorbare opbruising, circa 0,5 - 1 à 2 % CaCO ₃
kalkrijk	zichtbare opbruising, 1 à 2% CaCO ₃

Begrenzing onderliggende laag

scherp	overgangsgebied < 0,3 cm
onscherp	overgangsgebied 0,3 - < 3 cm
diffuus	overgangsgebied 3 cm - < 10 cm

Inclusies/archeologische indicatoren

weinig	< 1%
matig	1-10%
veel	> 10%